

הלכות ספה סימן תרמא תרמג

(ד) על הפוס של קדוש: הגה ואם לא אכל לילה ראשונה בספה, אף על פי שברך זמן בביתו, (ה) קשאובל (ג) (ג) בספה צריך לברך זמן (ו) משום הספה. ואם ברך זמן בשעם עשית, סגי לה (ר"ן פ"ח ל"ב ע"ב):

תרמב ובו סעיף אהד:

א א"אם קל יום ראשון של סבות (א) להיות (ב) בשבת, אומרים בערבית ברכה אחת מעין שבע והחם בה בשבת (ב) בלבד:

תרמג סדר הקדוש, ובו ג' סעיפים:

א סדר הקדוש, (א) זמן קדוש וספה (ב) *נאחר כך זמן. (ג) לפי שהזמן חוזר על קדוש היום ועל ספה י"ז

שערי תשובה

[3] בספה. עבדיט. זמן בשב"י ח"א סימן לב ס"ב ג"כ דהעקר כו"א בזה שלא יצא בזמן חג סדר ברכה כיון שאינו שעת עשייתה ולא שעת מפתה. ע"ש. וזמן בא"ר שהשיג ג"כ על ה"א והביא דברי המל"ב. וכן בברי"ה הביא בשם אחרונים דברי ט"ר שמתנו מקור דברי הנ"מ, ומ"ש פ"א ממניא ס"ק ב' וכן ג' לילה שנה צ"ע סימן תרמא ר"ל שגם לענין לילה שנה יש חילוק בעבר בין אם אכל לילה ראשונה או סדר בשבת זמן ואח"כ ספה מש"א"ב קש"א אכל בלילה ראשונה וברך בשבת ספה ואח"כ זמן. ולפי"ז משמע דס"ל בספ"ח בהשוקה דביום אין מברך זמן. והב"ח ס"ק נתיק ק"מ שגם ביום ראשון לא אכל בספה וכ"כ בפ"ט סימן תרמא, וז"ל זה בשעם. וז"ל בפ"ט שכתב פ"א ג"כ דהסמניא סימן תרמא משמע דה"ל, וע"ש סימן תרמא שהע"ה כתב שצ"ע דהתנאים דלעילם יאמר גם בלילה ב' ספה ואח"כ זמן. והשו"ת ג"כ ח"א סימן ל"ט נ"א ונתן בזה והעלה שהעקר דעת האחרונים בזה. ובתנ"י סימן תרמג הביא מדברי הרמ"ע באלפ"י וי"א שכתב דזמן אין לו עסק גבי קדוש כ"י (ר"ל לדין דגמרא דמברך זמן בשעת עשייה) וכתב שכן עמ"א דבר, ע"ש. ובק"מ נתיק נ"ב ונתיק דהתנאים דלעילם יאמר ח"י שכתב דיש טעם לקח א"י פ"ט פ"ד ח"ש ל"ל שני נעוטה הוא, דר"ה ק"ש"ה א' הוא, והביאו בה"ט שם, ובק"מ כתב ד"ב הע"ל נתיקין כן ק"ל שני דסבות וכתב ד"ל טעם דהו"ששים ש"א זמן דספה ק"ל ראשון פוסט כ"ה, דאפ"ל אם היום הראשון ח"ל ט"ט אי"ב ח"ל שאם ברוך זמן על עשיית הספה אפ"ל בח"ל פוסט זמן חג, דספה מלת חג קמ"ה. ע"ש תשובת ה"ח שכתב שם דעת פוסקים אלו, וא"כ י"ל דע"כ ח"ל זמן דליל ראשון אפ"ל ברוך על עשיית הספה וז"ל ש"א ח"ל לבשלה פ"ט זמן דע"ה וא"כ לברך ליל שני. ומתנת ספ"ק פ"ט ק"מ אלו נתיקו כן. ע"ש. אכל עשה אין מתקן זה כלל בסבות רק ברה לח"ה ח"ה לא וכדע"ה ממג"א, וז"ל דג"ל מרובה משמע קצת שצ"ע דה"ל בספ"ח בהשוקה דא"י שברך בלילה זמן בביתו אין מברך ביום על הספה, ע"ש:

באר היטב

אכל שוקר ומגלה שפושין אותו לבמה שנים אינו מברך שהחזינו על צדקתו, ובר תנכה נפי אינו מברך שפושיה לשם מצוה, מרדכי, ס"א: (ג) בספה, ר"ל ביום צריך לברך זמן וכו'. והפ"ח בהשוקה סימן קלב חולק וכתב: אם בלילה הראשון נדרו גשמים באפ"ן שלא אכלו בספה כל עקר וקדשו וברכו בבית אין לברך זמן לכתחילה א"י פשוטקט"ו לישב בה ק"י שלא לכתוב צ"מ בספ"ק ברכה לבשלה, דלא כהרמ"א סימן תרמא, עכ"ל, ע"ש. ומהרמ"י בספר משאת משה סימן ה הנה דבריו וס"ב דצ"ק לברך ודבריו רמ"א, ע"ש. ואם לא אכל גם ביום הראשון בספה, אז קשאובל בלילה שני בספה צריך לברך לישב בספה ואח"כ זמן, מ"א בס"מ תרמא, ע"ש. ועמ"א בס"מ ז"ה ס"ק ב' משי"ש. ואם לא ברך זמן ק"ל בלילה ראשון, ע"י סימן חג ס"ק א' משי"ש. ובאר היטב אשר לפני כתב פ"א דברים אשר לא כדעת, ע"ש ודו"ק:

(ב) בשבת, ואז אין אומרים בערבית בלילה ראשון, ובלילה ב' אומרים בערבית של יום ראשון. וע"י סימן תפ"ט ס"א:

ע"ש תשובת ה"ח שכתב שם דעת פוסקים אלו, וא"כ י"ל דע"כ ח"ל זמן דליל ראשון אפ"ל ברוך על עשיית הספה וז"ל ש"א ח"ל לבשלה פ"ט זמן דע"ה וא"כ לברך ליל שני. ומתנת ספ"ק פ"ט ק"מ אלו נתיקו כן. ע"ש. אכל עשה אין מתקן זה כלל בסבות רק ברה לח"ה ח"ה לא וכדע"ה ממג"א, וז"ל דג"ל מרובה משמע קצת שצ"ע דה"ל בספ"ח בהשוקה דא"י שברך בלילה זמן בביתו אין מברך ביום על הספה, ע"ש:

באר הגולה

הרמ"ם ותקמ"ו ותרמ"ב"א ודמיהו וברך, ומסיק כיון דספ"ק פלגתא הוא לא יברך, דספ"ק פלגתא דלמק"ל⁽⁹⁾ [בכורי יצחק]:

* ואח"כ זמן. ע"י במשנה ברורה כמה שכתבתי שאין נפקא מנה בין שהספה היתה עשויה ונוקדת עם הספה מברך וכו', ונתנו דאפ"ל באפ"ן זה פרשת הזמן קאי על הספה דתינו על קיום הספ"ה של ספה, כן היא הספ"ח האחרונים (ע"י בלבוש שרד וא"ר הנהרש"לם והח"א והבכוריים), דלא כמה שכתב

השלימה צ"ש⁽⁶⁾ או שחדשה בהספ"ה וירמ"ב"א: (ד) על הפוס של קדוש. שהוא קאי על מצוה ספה ועל הספ"ה: (ה) קשאובל בספה. ודעה לומר, לכתחילה ביום: (ו) משום הספה. דההכרחה שברך מאתמול בביתו הנה רק בשביל החג:

א (א) להיות בשבת, ואז אין אומרים בערבית בלילה ראשון, דבין שאין העולם רגילין בהם, ח"ש ש"א וי"ל נרות לראות בלילה שני (ב) אומרים בערבית של יום ראשון, (ג) והוא הדין בשחל שביעי של פסח בשבת אומרים בערבית בערבית השני שביעי, והוא הדין בשבת הנה אומרים בערבית של שמיני עצרת, לברך ליל ראשון ושני של פסח, שאומרים בלילה שני השני ללילה שני משום ספ"ה⁽⁸⁾ [פ"מ ג.]. אין אומרים (ג) 'במה מדליקין': (ב) בלבד. שלא נתקנה אלא עבור שבת בלבד⁽⁶⁾. בטור פתב 'באתקה מקרא ק"ש', ובמנהגים שלנו פתוב: (ד) אין אומרים 'באתקה⁽⁶⁾':

א (א) זמן קדוש וספה. שאי אפשר לברך (א) על ספ"ה קודם שברך על קדוש היום, שח"ה מתחלה נתקדש היום ואח"כ נתיק לישב בספה: (ב) ואח"כ זמן. ואין נפקא מנה (ג) בין שהספה היתה עשויה ונוקדת עם הספ"ה מברך ובין שש"א ק"ם חג הספ"ה, כיון שלא ברך עליה אז בשעת עשייה, אם כן משל עליו עקשו לברך זמן על קיום הספ"ה. אם לא ברך זמן בלילה, יוכל לברך כל שבעה ואפ"ל בלא פוס, דזמן יכול לומר אותו אפ"ל בשעם [גמרא]: (ג) לפי וכו'. ומכל מקום (ד) בדיעבד אם עבר וברך זמן ואח"כ ספה אינו חוזר לברך

שער העיין

(א) מן אבות: (ג) פרי מגדים: (ג) גזרה משום יום טוב שהל בערב שבת שאין אומרים בו 'שחרים' כ"י, שאין מצטרפין ביום טוב, לכן אין אומרים אותו אפ"ל שחל יום טוב בשבת עצמא⁽⁴⁾. לבוש: (ד) זמן פתב במש"י, דרבי משה, וכן פתב בלבוש: (ה) לבוש, והאי טעמא דלבוש הוא רק לענין לכתחלה אבל לא לעטובא: (ו) עין באור הלכה: (ג) בהקמ"א אפ"ל רב ורבה בר רב הונא לענין לכתחלה, אי ספ"ה קודם משום שהוא חובת היום או זמן קודם שהוא סדר, ונהי דאזן פסקינן ע"ב, הנה לענין לכתחלה, אבל בדיעבד גם רב טוהר דנ"א, ונד"ב ספ"ה אחרונים דטעם זה שכתבו הסדר ושלחן ערוך אינו עקר השעם (ע"י בב"ח וט"ו רש"א), אלא משום דבב' דאקדמה משום שהוא חובת היום, וצ"ל בן גודאי יצא בדיעבד:

(א) דהערבית הוא מענין של ספירה (מש"ב סימן תפ"ט ס"א). והכוונה לפיט יאור יום הק"י.

תְּלֻמֹת סֵפֶה סִימָן תְּרֵמָא תְּרֵמָא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ג]

דְּהִנְגוּ שְׁקֵנָה קָה רַבְּךָ שְׁנֵי דְּקָנוֹת נְהוּא הַשְּׁלִימָה עֲקָשׁוֹ.⁶¹

5) אמנם, ברמ"א לעיל (סי' תרלה ס"א) מבואר שאין להניח את הסכך לפני שעומדות הרפנות, ורק כשיש דפנות שגובהן טפח אפשר להקדים את הנחת הסכך להשלמת דופן הסוכה. וראה מה שכתבנו שם (ס"ק יא) שנחלקו הפוסקים אם צריך שכל שלש הדפנות יקדמו לסכך [ויחכן שאכן מדובר כשיש כבר דופן שלישי בגובה טפח].

[משנ"ב ס"ק ד]

שְׁהָיָא קָאֵי עַל מַצֵּת סֵפֶה וְעַל הַחֲגוּם.⁶²

6) ומטעם זה שברכת הומן בקידוש היא גם על מצות הסוכה, וכן בפסח היא גם על המצה, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ג סי' טו) שגם המברכות 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, יכולות לענות אמן על ברכת שהחיינו שבקידוש ואין זה נחשב כהפסק, כיון שברכת 'שהחיינו' שבקידוש היא גם על מצות הלילה [סוכה ומצת], ובשעת הדלקת נרות אינן מברכות 'שהחיינו' אלא על היום טוב, אך בשבתות, שאין מצות מיוחדת ללילה, וברכת שהחיינו שבקידוש אינה נאמרת אלא על היום טוב, אין לנשים לענות אמן אחר שכבר בירכו 'שהחיינו' על היום טוב בשעת הדלקת נרות, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ז אות א) שיכולות הן לענות אמן, משום מצות סוכה.

מאידך, בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' כא אות ט וסי' קא אות א) כתב שעליהן לענות אמן בקידוש בכל יום טוב, ואין זה הפסק, כיון שלמקדש ברכה זו היא חלק מהקידוש, ועל השומע לשמוע ולענות אמן על כל הברכות שבסדר הקידוש, וכן כתבו הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות ב) ובשו"ת אור לציון (ח"ג פי"ח תשובה ב) שמוותר להן לענות מטעמים אלה, אך מי"מ דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכה פ"ט ס"ה) שבסוכות טוב שיכוונו בשהחיינו שבקידוש על מצות הסוכה. וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' תקיד ס"ק מח).

ולענין עניית האשה אמן על ברכת לישב בסוכה כשאינה יושבת בסוכה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרמ ס"ק א).

[משנ"ב ס"ק ה]

רִצְּהָ לִזְמַר, לְתַקַּר בְּיָמֵינוּ.⁶³

7) ואף אם נבנס לסוכה בלילה הראשון תוך כדי סעודתו (וכגון שירדו גשמים בתחילה והתחיל סעודתו בביתו), כתב לעיל (סי' תרלט ס"ק לו) שאף שבירך שהחיינו בקידוש מי"מ חזר ומברך כשנכנס, משום מצות סוכה. אכן, אם קידש ובירך שהחיינו בסוכה בשעת ירידת גשמים, כתב שם שאינו צריך לשוב ולברך שהחיינו על הסוכה בשעה שפסקו הגשמים. שאף לשיטות שלא קיים מצות סוכה בשעה שבירך שהחיינו, מי"מ אין זה גרוע ממי שבירך בשעת העשייה, שאינו חוזר ומברך בשעת הישיבה.

[משנ"ב ס"ק ו]

דְּהִבְרַךְהָ שְׁבִיבָה מְאֻחַמֹּל בְּבֵיתוֹ הִיָּה רַבְּךָ בְּעֵבִיל הַחֲגוּם.⁶⁴

8) ולענין אדם שאכל בלילה הראשון בסוכה שאינה שלו ובירך שם 'שהחיינו', ולאחר מכן שב לביתו ויושב בסוכתו, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ט דבר הלכה אות יב) שאין טעם כלל לחזור ולברך בסוכתו, שהרי מעיקר הדין שעת ברכת 'שהחיינו' אינה בעשיית הסוכה אלא בישיבה בה, שהרי אז מקיים את המצוה, אלא שהואיל ומתחיל להתעסק בה והשמחה מתחילה כבר משעת הבניה, ראוי לברך אז, אך אין

שום סברא שלאחר שבירך על המצוה עצמה, שהיא הישיבה, שיחזור ויברך על העשייה. וכעין זה ביאר הגר"ש קרליץ (חוט שני סוכות פ"ב ס"ק יא) שאפשר לכתחילה לברך 'שהחיינו' בסוכה שאינה שלו ואין צריך לחזור ולברך על הישיבה בסוכה שלו, כיון שהברכה אינה דוקא על עשיית הסוכה אלא על כלל המצוה ופרטיה, ואם כן יכול הוא לברך על הסוכה כשמקיים בה מצות ישיבה בסוכה [ובספר מקראי קודש (ח"א סי' כה) דן במי שבנה את סוכתו רק בחוה"מ האם יצא ב'שהחיינו' שבירך בסוכת הברו או שצריך לברך 'שהחיינו' על העשייה].

וקטן שהגדיל באמצע סוכתו, כתב הבכורי יעקב (תוספת בכורים תחילת סי' תרלו) שבדאי אינו מברך 'שהחיינו', מפני שכבר בירך בקטנותו, ומצוה זו נחשבת לגבי 'באה מזמן לזמן' אף שהיה פטור ממנה בקטנותו, מפני שהיה מחויב לקיים את המצוה מדין חינוך. אכן, לגבי גר שהתגייר באמצע סוכות ובנה סוכה, הסתפק הבכורי יעקב (שם) האם יברך שהחיינו על הסוכה ועל החג, כיון שאין נחשב שמצוה זו באה אצלו מזמן לזמן, שהרי היא התחילה אצלו מיד כשהתגייר, באותו זמן שהתחייב בכל המצוות.

[ביה"ל ד"ה אלא]

לא יִבְרַךְ, וְסֵפֶה כְּרֵחַת לְקַלְלוֹ.⁶⁵

9) וכששכח לברך 'שהחיינו' בקידוש, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פמ"ז הע' ר"ב) שיחכן שברכת שהחיינו שעל הלולב או על קריאת מגילת קהלת פוטר את הברכה שעל החג, כיון שהם קשורים לחג, וסיים שטוב לכוון בפירוש שמברך אף על החג.

סִימָן תְּרֵמָא

[משנ"ב ס"ק א]

וְאֵז אֵין אִזְמֵרִים 'מְעַרְבֵית' וְכוּ', שְׁמָא יִשְׁלַי גְרֵית לְרֵאוֹת בְּקֵן?⁶⁶
וְכוּ', מִשּׁוּם כְּפֹר לְקִפְיָה.⁶⁷

1) 'מערבית' היינו פיוטים הנאמרים ביום טוב בברכות קריאת שמע של ערבית, ומנהג הגר"א (מעשה רב אות קטב) וכן המנהג בארץ ישראל (לח א"י סוכות) שלא לומר פיוטים אלו כלל. והכפ החיים (סי' תפט ס"ק א) כתב שגם מנהג בני ספרד שלא לאומרם כלל.

2) והרמ"א לעיל (סי' רעה ט"ב) כתב טעם אחר, שיש לחוש שמא יטה את הנר כדי לקרוא לאורו, ואף שבשנים מותר לקרות לאור הנר ולא חששו שמא יטה, ביאר במשנ"ב (שם ס"ק ז) שבשני ספרים כיון שכל אחד קורא מתוך סידורו ואינו משיגה במה שעושה חבירו, גם בכמה בני אדם יש לחוש שמא יטה.

3) וביאר לעיל (סי' תפט ס"ק א) שה'מערבית' כליל שני הוא מענין ספירת העומר.

[שע"צ ס"ק ג]

כְּשֶׁחַל יוֹסֵיטוּב כְּשֶׁבַת עֲצִמּוֹ.⁶⁸

4) ובמשנ"ב לעיל (סי' רע ס"ק ג) כתב שלא אומרים במה מרליקין, משום לא פלוג בין אם חל יום טוב בערב שבת ובין כשחל יום טוב בשבת.

[משנ"ב ס"ק ב]

אֶלָּא עֲבוֹר שְׁבַת בְּלִבְרָה וְכוּ', וְאֵין אִזְמֵרִים 'בְּאֶהְכָּה'.⁶⁹

5) והוסיף לעיל (סי' רסח ס"ק כג), שאפילו בשבת אין חובה המנשך בעמוד הבא

הַלְבוֹת סֶפֶה סִימָן תְּרֵמַג

ביאורים ומוספים

סימן תרמג

סדר הקדוש

[ביה"ל ד"ה ואחר כן]

אֵינִי יוֹצֵא בְּפִי שְׁבִרָה מֵאֲחֻזְתּוֹל בְּרֵכַת הַזֵּקֵן אֶף שֶׁקָּבַע גַּם מִשּׁוֹם רָגְלִי¹¹.

(1) אמנם, בתחילת דבריו ולעיל (סי' תרמא ס"א ד"ה אלא) כתב שלפי כמה ראשונים אף אם לא בירך שהחיינו אלא בשעת עשיית הסוכה [לפני החג], שוב אינו יכול לברך על הרגל, מפני שברכת הזמן שעל הסוכה פוטרת מלברך ברכת הזמן על הרגל, כמבואר בפמ"ג (סי' תרמא א"א ס"ק ב), אכן כתב האיר (שם ס"ק ב) בשם הכלבו לישב קושיה זו, שהברכה שמברך ביום הראשון גרועה יותר מהברכה שמברך על העשייה לפני החג, משום שבויום הראשון מכיין רק על כך שהיום מקיים את עיקר המצוה, ואינו מכיין לפטור את יום המחרת, מה שאין כן בברכה על העשייה שלפני החג, מכיין על המצוה של כל ימי החג.

[ביה"ל שם]

[צריך עיון²].

(2) ולגבי פסח, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תעג ס"ק א) בשם המג"א שאם שכח לברך שהחיינו בלילה השני, מברך כשזוכר עד סוף יום טוב שני של סוף החג, אף אם בירך בלילה הראשון, אכן כתב בשעה"צ שם (ס"ק ג), שהמור וקציעה והנהר שלום פקפקו בדין זה, שיתכן שכיון שכבר בירך בלילה הראשון, אין לברך על תשלומין של יום טוב שני, וסיים שצ"ע למעשה.

[משנ"ב ס"ק ז]

וְיֵשׁ לוֹ לְקַבֵּץ עוֹבֵר לְעִשְׂתֵּינָן³ וכו', שְׁהִיא הָאֲכִילָה⁴.

(3) ומה שלא כתב שיש לעמוד בשעה שמברך 'לישב בסוכה' מטעם שהיא ברכת המצות, וכפי שהתבאר לעיל (סי' ח ס"ק ב) שיש לעמוד בשמברכים ברכת המצות [וכמו כן יש להעיר מדוע לפי הרמ"א כאן יושבים כשמברכים ברכה זו], כתב הפמ"ג (שם א"א ס"ק א) שכשם שלענין ברכת הפרשת חלה מבואר במג"א (שם) שהטעם שמותר לברך אותה בישיבה הוא מפני שהפרשה באה להויתר את האכילה, וכשחיטה, ואינה כשאר מצוות שמברכים על הציווי של עשיית עצם פעולת המצוה אלא ברכתה היא כעין ברכת הנהנין, כן בברכת הסוכה, שהסוכה מתירה את האכילה הרי היא בברכת הנהנין, ובפרט שבאמת נהנים מהישיבה בסוכה, ובפני יהושע (מגילה כא, א), במור וקציעה (סי' ח ס"א) ובארצות החיים (שם ארץ יהודה ס"ק א) מבואר, שרק לענין מצוה שיש לקיימה בעמידה נאמר שאף ברכתה תהיה בעמידה, אך מצוה

שמתקיימת לכתחילה בישיבה, אפשר לברך אף את ברכתה בישיבה, ואם כן יש לומר כן אף בברכת הסוכה, אך בדת המשנ"ב אי אפשר לומר כן, שהרי כתב לקמן (סי' תרצ ס"ק א) לגבי ברכת המגילה שיש לברך אותה בעמידה [במג"א שם], אף על פי שאפשר לקרואה בישיבה.

(4) ומה שמברך אחר הקידוש ולא סומך לאכילה, התבאר להלן (ס"ק ט).

[משנ"ב ס"ק ה]

וְכִינֵן שְׁבִרָה לְיֵשֵׁב בְּסֶפֶה צָרִיף לְיֵשֵׁב תְּקֵה⁵ וכו', עֵץ לְעִיל סִימָן תַּפַּח בְּמִשְׁנֵה פְּרוּדָה סְעִיף־קֶטֶן ח⁶.

(5) אמנם לגבי נטילת לולב [שאי אפשר לברך עליו לאחר שכבר נטל ייצא בו], כתב לקמן (סי' תרמד ס"ק ג) שיברך על נטילת לולב ושהחיינו ורק אחר כך יענע, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תרנא ס"ה), וכן מבואר בשו"ע לעיל (סי' תקפ"ה ס"ב) לגבי שופר [ראה שו"ת התשב"ץ ח"ב סי' רד ואיר סי' תרמד ס"ק ט].

(6) שם כתב שהמנהג הוא ששני אנשים שמוציאים אחרים ידי חובה יכולים לקדש כאחת, שכיון שקידוש בשבת ויום טוב הוא דבר חביב, לא נאמר בו הכלל של 'תרי קלי לא משתמעי', והוסיף שמי"מ טוב יותר שלא יקדשו בבת אחת כשמוציאים אחרים ידי חובה, אמנם, לעיל (סי' רעא ס"ק ג) כתב בשם הא"ר שלא יקדשו שנים כאחת, ולא הביא חולק בדבר.

[משנ"ב ס"ק ז]

וְלֹא הָיָה הַפֶּסֶק בֵּין פְּרֻפְת 'הַמוֹצֵיא' לְאֲכִילָה, דְּצָרָף סְעִיףָה הוּא קְמֵי קְדוּשָׁה⁷.

(7) ולברך 'לישב בסוכה' כרי להוציא אחרים ידי חובה, כשכבר יצא בעצמו קודם לכן [כגון שבירך קודם הסעודה על מזונות וכו'], דעת הגר"א י"ל שטיינמן והגר"ד לנדו (שלמי תודה סוכות סי' יט עמ' רמח) שאפשר לעשות כן, ואין זה הפסק, מפני שבוכה זו היא חלק מסדר הברכות.

האם יכולה האשה לענות אמן על ברכת 'לישב בסוכה' כשאיכלת תחת גג הבית, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרמ ס"ק א).

[ביה"ל ד"ה להומב"ם]

וְכִפֵּה שְׁפִמְכֵנוּ שֶׁסָּבַח פְּרוּדָה סְעִיף־קֶטֶן מִן הַשֶּׁם הַגָּדוֹל⁸.

(8) שם כתב, שלדעת הגר"א יש לקדש בשבת ויום טוב דוקא במישוב, כיון שמוציא אחרים ידי חובה, וצריך שיהיו קבועים עמו כדי שיוכל להוציאם, ובעמידה אינם נחשבים כקבועים עמו, וכתב בשעה"צ שם (ס"ק נא), שצריך עיון אם לפי הגר"א דבר זה הוא ליעובא או לא.

המשך מעמוד קודם

שכשחל בשבת אומרים פעמיים באהבה, ביאר הלבוש (שם ס"א) ש'באהבה' הראשון מוסב על התורה והמצוות בכללותם שקיבלו באהבה, אלא שלאחר ששמעו את פירוט המצוות מדעונו שלא יוכלו לקיימן, והיה צריך לכפות עליהם הר בניגית, ולכן על פירוש המשותף לא חוזרים לומר 'באהבה', אבל את מצות השבת קיבלו באהבה קודם קבלת התורה ועל ציוויה לא היה צריך לכפות הר בניגית, לכן אפשר לומר עליה בנפרד פעם נוספת 'באהבה'.

לאומרה מצד הדין, ורק שתיקנו לאומרה משום חשש סכנה לאלו המאחרים לבוא לבית הכנסת, ומה שתיקנו תיקנו, ואין להוסיף על כך.

(6) והיינו כשהל סוכות בימות החול, וכמו ששמע בטור ולבוש (ס"א), אך כשחל סוכות בשבת, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תפז ס"ק א) שיש אומרים פעמיים 'באהבה' [דהיינו ותתן לנו ה' אלקינו 'באהבה', ועוד פעם אומרים 'באהבה' מקדש קודש], ובטעם הדבר

הלכות סבה סימן תרמג

קי

באר הגולה

ב פסוק ו בשם מהרש"א
בבבתי וכו' קפד
ג טור בשם מהר"ם
פוסטבנדיג ד פס
בשם אבן עזרא

מצות סבה: ב *להרמב"ם (א) ולא (ד) מקדש מעמד ומכרף (ה) 'לישב בסבה' וי"ש, ואחר-כך
מכרף זמן. (ואין נוהגין כן, אלא מקדשין מלשב, וכן דעת הרא"ש): ג (ו) 'בשאר ימים מכרף על הסבה
קדם ברפת 'המוציא'. 'ונוהגים לכרף על הסבה (ז) אחר ברפת 'המוציא' קדם שישעם: הגה הכי
נוהגין בחול. [*] (ח) אכל בשבת ויום-טוב שיש פתן קדוש, (ט) מכרף לאחר קדוש (פוסטבנדיג). ואם קדש בבית

באר היטב

(א) מקדש. סבב מ"ט: מכרף הטלם לישב ב' או ג' בעל-דברים
יותר ספקה א' ומתנינים זה על זה קדוש מפני הפסוד, לא
יפה הם עושים, דאזכרה, לא קדשו בסוד דתרי קולות לא משמעי.
וצ"י סימן רפד ס"ה. ובסימן תפח סק"ג פסקתי בשם הר"י דשפיר
למעמד הכי, ע"ש. ונאוי לומר ברכה דסבה בקול ובמשיכה כגון
בשאר ברבות דקדושי, וה"ה בכל שאר הברכות יגדיל לומר בקול רם,
כי הקול מעורר הפנות, של"ה:

שערי השוכה

[א] מקדש. עב"ט. והנה נוגחים העושים קדוש פסד שקשפניעים לברכה
בפניהם הם סתנינים כ"א עד שיכרף האי והם עונים אחריו אמן ואח"כ
כרף השני והם עלנים אחריו, ועושים שלא כדון, שזממן שטמה אותו שכבר
כרף בפניו היא הפסק בין הברכה לשניה, וכבר פסקתי לעיל סימן רע"א
פס"ד סז בשם הפמ"א ח"ב שאין ג' ל' לצלות כן, ע"ש. וע"ז פסקתי אב תיקה
סבה עשויה ועומדת כ"י, וא"ר מ"ט פדכ"י ספ"ח, וע"ז פסקתי מ"ט
קנה. ופסקתי א"ת"י ב"ר"י סק"ד בנה וסגלה דאם כרף בשעת עשיה לא יבדק
דאם לא כרף על הכוס כרף על השוכה וק"א"ש א"י כרף, ע"ש:
[*] אכל בשבת ויום-טוב כ"י. עב"ט לקמן סימן תרס"א ט"ש בשם
שנכ"ח ר"ב"ם שיש קדוש, האומר ברפת סבה בברפת המוציא טע"ה אלא לאמר בקדושי.
הברכה שמתפלל סימן רטו סבב שיש פסקים אם יש להפסיק בקדושי
היום בברפת סבה בין ברפת תנו לשנתה פ"ן שלא נהגה פסקים ולא
דבקדושי אין בה סודו ברבות אמרתי, פ"ב"ם על הסבה או קדם ברפת המוציא או אחרית כ"י, וי"ל לכל מר כדאי לה, ולמחבר"ם יבדק קדם המוציא

משנה ברורה

זמן, ואמרין דהאי זמן קאי גם אפסה בכתרה: ב (ד) מקדש
מעמד וכו'. ודע, (ז) הליכה הוא תחלת עשיית המצוה, ויש
לו לכרף עובר לעשייתה? הנה קדם עשיית תחלת המצוה, ויש לו
לנהוג בן (ה) פל בשעת הנימם. והרא"ש סב"ד"א לה שיש לסמך
הברכה על עקר המצוה, שהיא האכילה, וכמו שכתוב סוף סימן
תרל"ט, שנוהגין שאין מקריבין אלא על האכילה: (ה) 'לישב
בסבה' וי"ש, ואחר-כך מכרף זמן. בא לאפוקי, (ו) שלא יכרף
ברפת זמן קדם שלשב, דא"י דברכת זמן גופא נשאי לקיות
בעמידה לכלי עלמא, מפל מקום אין נכון לעשות בן משמקא
אחריתא, דצריך להסתיף עשיית המצוה אל הברכה, וכיון שברך
'לישב בסבה' צריך לישב תח"ל. וילענן אם יכולין פמה בעל-דברים
לקדש בסבה בבית-אחה, ע"ן לעיל סימן תפח במשנה ברורה סע"ד-
קטן ס"ה. (ז) ונאוי לומר ברכה דסבה בקול במשיכה כגון בשאר
ברכות קדושי, והוא הדין בכל שאר ברכות יגדיל לומר בקול רם,
פי הקול מעורר הפנות, של"ה: ג (ו) 'בשאר ימים וכו'. רוצה
לימור, (ט) דכיוס-טוב תלא מבאר לעיל בפס"ה א י"ן קדוש וסבה,
ובארנו שם טעם הדבר, דאי אפשר לכרף על הסבה קדם קדוש
היום, ע"ן שם, אכן בשאר העמים שאין בהם קדוש, דעת המחבר
דצריך לכרף על הסבה קדם ברפת 'המוציא', כדעת רבנו מאיר
סעודתו, ונאוי לסמך הברכה להשיבה כל מה דאפשר, אף העולם לא נהגו כן, כדמפ"ס: (ז) אחר ברפת 'המוציא'. כדי שיתחיל
(י) בפעולה, דעל-ידיה הוא עקר חייב הסבה, ואחר-כך יכרף, ולא הרי הפסק בין ברפת 'המוציא' לאכילה, דצ"ח סעודה הוא כמו
קדושי: (ח) אכל בשבת ויום-טוב וכו'. פרוש, שא"ז (יא) מקדש על הין ואומר על הכוס סבה וזמן כדלעיל ואחר-כך 'המוציא' על
הפת, ואם מקדש על הפת, אומר 'המוציא' וקדוש וסבה וזמן, מה שאין בן בחול שאין שם אלא 'המוציא', מכרף על הסבה תח"ל אחר
ברפת 'המוציא': (ט) מכרף לאחר קדוש. דאז הוא (י) זמן התחלת הסעודה (דמק"כ אין נשאי לאכל), וישקף אז לכרף ברפת
הסבה. ולע"ן סעודה שבת ויום-טוב שתורת, שאין בהם קדוש רק ברכה בעלמא על הכוס, יש דעות בין האחרונים: (י) יש אומרים
דכהה אין כדאי להפסיק בברפת סבה בין הברכה להשתיה, דעל השתיה ליכא חייב סבה פלל, אלא יכרף אותה אחר ברפת 'המוציא'

באר הגולה

המזון אכרתם בשם סב"ח. ויש סאחרונים שקתבו שגם סב"ח מודה לזה אלא
שיש ענייני-סודו בכריו, וכן מוכח להפ"ק בו. ומה שכתבו 'פ"ן שלא כרף
עליה בשעת עשייה, דאם היה כרף בשעת עשייה, אז ברפת הו"מ קאי רק
אכילתו ועל-י"ן צריך לברך זמן ואחר-כך סבה. ודעת מהר"ם וק"א"ש אין
צריך לברך זמן כלל ברפת הזמן, דברפת הזמן שברך קדם החג על הסבה
הקרי ממילא גם להל, וכמו שקכתבו בסימן תרס"א. עוד קטב הסק"א אברקם,
דאם לא כרף זמן כלל ראשון מכרף פל שבעה נגמרא. ולא אכ"י, דת"ל
קומא לן דאפלו כליל שני מברך זמן משום רגל, ואס"בן אפלו אם לא כרף
כליל שני ג"כ מכרף פל שבעה משום רגל (דא"י דוקה זמן רגל לזמן
הסבה, דזמן הסבה אפלו אם כרף קדם הסבתו בשעת עשייה יוצא בה, ולכן
כליל שני אין צריך לברך זמן משום סבה, היוצא בפה שברך סא"מ"ל, מה
שאין בן לע"ן זמן רגל, אם היום שני הוא רגל אינו יוצא פמה פמה שברך
מאתמול ברפת הזמן אף שפ"ן גם משום רגל). ובא"ת פסק"א לא נכרף ליל
ראשון, דנה לשון הקנאה: אי לא כרף האיזנא מכרף לקטר או ליוקא אטרא,
ונכ"ל לומר דבחז"ל לאר"י לע"ן ליל שני שכן ג"כ לומר י"י לא כרף
האיזנא וכו'). וכן פסק דגד"ה חיים פקד"א, (צריך עיו"ל): * להרמב"ם וכו',
ואין נוהגין כן כ"י. ובבאר הג"א מע"ד ברפת הנמכ"ם. וע"ן כבוד
הקצ"ה דרע"ה, דבקדוש היכי שהוא מוציא פנה לאחרים, כדאי יש לנהג
לקדש מלשב, וכדלעיל בסימן קס"ז. וע"ן בסימן רע"א סע"ה * בהג"ה וקמה
שכתבו שם במשנה ברורה סע"ד-קטן מ"ט בשם הג"א"א:

שיעור הדין

(ז) ע"ן פ"ז. והנה לדעתו פ"ם הנמכ"ם מודה להרא"ש דאם אוכל מעמד יכול לברך 'לישב בפנה', דהכמה היא העכבה בפנה, כמו שכתבו 'ומשבו בקדש ימים
רבים', ודעת סב"ח אם אוכל מעמד אינו יכול לברך 'לישב בפנה' לדעת הרמב"ם, וק"כ בלי ברכה ג"כ אינו נשאי, (על-י"ן מכרף לישב וכו', אם לא
שהוא אה"ט ואינו יכול לישב [פמ"ג]: (ה) רמב"ם: (ו) בן נראה לי: (י) משה-אפרים: (כ) אף דב"ש פ"ב אפלו בשאר הנמ"ס, הנה רק לדעת מהר"ם, כמו
שפ"ס בענינו. אבל דעת שארי פוסקים אינו כן, כמו שפ"ס הטחבר בסע"ה א: (ט) ט"ו בשם הסב"א שנוכחי בסע"ה קטן א במשנה ברורה) ג"כ מכרף על הסבה אחר
שחל התחלת סבות, והוא הדין בשבת ויום-טוב שכתב (אף דע"ס אין ש"ך הסב"א שנוכחי בסע"ה קטן א במשנה ברורה) ג"כ מכרף על הסבה אחר
הקדוש שמי"ם שנוכחי פ"ה בסע"ה קטן ט, וכן פסק במאמר-פרד"י: (י) פ"ן מטעם הסב"א כבאר הג"א וכן מצאתי במאמר-פרד"י (וצ"ב אב"ר את דבריו,
דשק"ש"ם הם לכאורה, תה לשונו: ונוהגים וכו' כ"י כ"ל סימן תרל"ט סע"ה ח (הנה דע"ס מבאר ונוהגים לברך על אכילה), ה"לך רא"י שיתחיל הסעודה, תא"ה ממה
דאפ"ל"ג סבה וזמן איתנו מ"טן קודם, אלא לא אומר ברפת תנו או לק"ט (רוצה לומר, דאי לא ה"י לפלגו סבה וברפת תנו וסג"ס איתנו מ"טן קודם, אלא לאו
דנהו לכלי עלמא ה"ן קודמין, דצריך שיתחיל הסעודה ואחר-כך ש"ך לברך על הסבה), ונה שפ"ס אכל בשבת ויום-טוב וכו' (רוצה לומר, דכ"ן צריך לעשות
סע"ן קדוש, מקרי תחלת הסעודה אחר קדוש), בן נראה לי באור דבריו. (בש"ך א"ל"ע"ר באר ברך אס"ר, ואין מדקדק"ם דבר סב"א ל"י באורו, וגם ממה דאימא
במרא 'קנה"י אין ראיה, דע"ס לא כ"י לע"ן פנות אלא בשאר יום-טוב): (י) דבר שמואל המוכא בשערי-תשובה, וי"י בסימן זה, והעתיקו מנ"י להלכה:

